

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

УДК 347.44 (043.2)

С. Я. Вавженчук,
кандидат юридичних наук

ОСНОВНІ КОНСТРУКТИВНІ ЕЛЕМЕНТИ ДОГОВОРУ ПОСТАЧАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИМИ ТА ІНШИМИ РЕСУРСАМИ ЧЕРЕЗ ПРИЄДНАНУ МЕРЕЖУ

У статті звертається увага на низку аспектів правового регулювання і з'ясування сутності договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу. При цьому особлива увага акцентується на елементах вказаного договору.

Ключові слова: договір, купівля-продаж, зобов'язання.

Структурна переорієнтація економіки та проблеми забезпечення постачання енергетичними ресурсами спричиняють необхідність якісно нового та поглибленого дослідження конструктивних елементів договірної моделі постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу. Поглиблення проблеми правової регламентації договірних відносин у сфері постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу спричинене значною розпорошеністю відповідних правових норм різного рівня, а також латентністю нормативних особливостей, що, без сумніву, мають теоретичне та практичне значення. З огляду на окреслений правовий сегмент, існує пласт теоретико-практичних аспектів, що потребує детального дослідження та наукової дискусії. Зазначене є поштовхом для здійснення наукової розвідки у заданому правовому векторі.

Серед правників, які переймалися проблемами правового регулювання відносин у сфері постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу варто виділити таких науковців як С.М. Корнєєв, О.С. Іоффе, Б.М. Сейнаров, В.С. Мартмянов та інших. Класичні та сучасні доктринальні здобутки в умовах сьогодення підкреслюють гостру актуальність та науково-практичну цінність досліджуваної тематики, склавши базис вчення про договори постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.

Метою даної роботи є виокремлення основних конструктивних елементів договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу.

Для юридичної кваліфікації договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу має значення правовий статус його контрагентів. Сторонами досліджуваного договору виступають постачальник енер-

гетичного ресурсу та споживач (абонент), який здійснює фізичне споживання предмету договору постачання енергетичними та іншими ресурсами. До постачальників слід відносити суб'єктів підприємницької діяльності, які отримали дозвіл (ліцензію) на постачання енергетичних ресурсів. Ліцензія видається окремо на кожний вид діяльності відповідно до інструкції, умов і правил здійснення окремих видів діяльності, що затверджуються відповідним органом. Так, на постачання електроенергії постачальник зобов'язаний отримати ліцензію у Національній комісії з питань регулювання електроенергетики України на здійснення діяльності з постачання електричної енергії за регульованими або нерегульованими тарифами. Адж, відповідно до ст. 11 Закону України «Про електроенергетику» [1] державне регулювання діяльності в електроенергетиці провадиться шляхом надання ліцензій на здійснення окремих видів діяльності в електроенергетиці, формування тарифної політики, встановлення порядку здійснення контролю за діяльністю суб'єктів електроенергетики, інших учасників оптового ринку електричної енергії. Однак, вказаний Закон України «Про електроенергетику» містить виключення з цього правила. На підставі ст. 13 Закону України «Про електроенергетику» діяльність з виробництва електричної енергії суб'єктів господарювання без ліцензії дозволяється, якщо величина встановленої потужності чи відпуск електричної енергії будуть меншими за показники, визначені в умовах і правилах здійснення підприємницької діяльності з виробництва електричної енергії.

Окреслене детальне імперативне нормативне врегулювання підприємницької діяльності щодо забезпечення енергією спричинене важливістю енергетичної складової в формуванні економіки держави та монопольним становищем постачальників енергетичних ресурсів. Держав-

не регулювання розповсюджується на обмеження щодо формування тарифів (зокрема, ч. 6 ст. 276 ГК України вказує на те, що розрахунки за договорами енергопостачання мають здійснюватися на підставі цін (тарифів), які визначаються відповідно до вимог передбачених законом), а також шляхом видачі постачальнику спеціальних дозволів (ліцензій) на постачання енергії.

До споживачів слід відносити фізичних або юридичних осіб будь-якої форми власності, що здійснюють споживання енергетичних ресурсів. Так, відповідно до п. 3 «Правил користування тепловою енергією» споживач теплової енергії - це фізична особа, яка є власником будівлі або суб'єктом підприємницької діяльності, чи юридична особа, яка використовує теплову енергію відповідно до договору [2]. Відповідно до п.п. 1.2 «Правил користування електричною енергією» споживачем електричної енергії визнається юридична або фізична особа, що використовує електричну енергію для забезпечення потреб власних електроустановок на підставі договору [3].

Позитивним є те, що ч. 4 ст. 275 ГК України в імперативному порядку зобов'язує виробників та постачальників енергії, які відносяться до суб'єктів природних монополій, укладати договір енергопостачання на вимогу споживача. Такий договір буде укладений між постачальником та споживачем за наявності у споживача відповідних технічних засобів для отримання енергії.

Від сторін договору на постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу слід відмежовувати суб'єктів енергетики. Суб'єктами енергетики слід вважати суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від їх відомчої належності та форм власності, що займаються виробництвом, передачею та постачанням енергії.

Низка нормативних актів встановлюють істотні умови для договорів постачання енергетичних ресурсів. Так, умови договору про постачання електричної енергії, зазначені у додатку 3 та пунктах 5.5, 5.6 та 5.7 «Правил користування електричною енергією» [3], є істотними, а отже обов'язковими для сторін під час укладення договору про постачання електричної енергії. Відповідно до п.п. 5.5. вказаних Правил до істотних умов договору постачання електричної енергії та споживача: місце і дату укладення договору про постачання електричної енергії; договірні величини споживання електричної енергії, договірні величини споживання електричної потужності (помісячно); величини дозволеної та приєднаної потужності; клас на-

пруги споживача за точкою продажу, порядок застосування тарифів на електричну енергію, що використовується на потреби струмоприймачів різних тарифних груп тощо; режим роботи електроустановки споживача. У разі укладення одного договору про постачання електричної енергії на дві або більше площадки вимірювання споживача, значення величин дозволеної та приєднаної потужності, режим роботи електроустановок споживача визначається за кожною з площадок вимірювання та враховується значення показників якості електричної енергії (ПЯЕ); узгоджений рівень надійності електропостачання (за категорією надійності); порядок обліку перетікання реактивної електричної енергії, порядок розрахунків за перетікання реактивної електричної енергії (у разі приєднання електроустановок споживача безпосередньо до мереж постачальника електричної енергії за регульованим тарифом); режими постачання, розрахунковий облік споживання електричної енергії та величини потужності, контролю показників якості електричної енергії, порядок розрахунків за спожиту електричну енергію; порядок погодження, встановлення, перегляду та коригування договірних величин; заходи з підтримання стійкості енергосистеми, порядок введення обмежень та відключень при дефіциті енергії та потужності в енергосистемі; відповідальність сторін за невиконання умов договору та підстави її застосування; зобов'язання сторін у разі порушення договірних величин; порядок та строки проведення розрахунків; строк дії договору; умови та порядок розірвання договору; місцезнаходження, банківські реквізити сторін. Типовий договір має бути використаний сторонами при укладенні договору користування тепловою енергією на підставі п. 4 «Правил користування тепловою енергією» [2].

Зокрема, п. 5.2 та додаток 3 згаданих Правил вказують на визначення сторонами змісту договору про постачання енергії виключно на підставі типового договору. Тобто укладаючи договір постачання електричної енергії сторони зобов'язані притримуватися типового договору у цій сфері.

Договір постачання енергетичних ресурсів має містити положення щодо якості енергії. Сторони господарського договору зобов'язані погодити показники якості енергії на підставі державних стандартів або технічних умов. Таке погодження здійснюється шляхом узгодження величин показників підтримання яких є обов'язком для сторін договору. Враховуючи вид енергетичного ресурсу спеціальні нормативні акти визначають якість постачання в залежності від

специфіки його фізичних властивостей. Так, відповідно до п. 3 «Правил користування тепловою енергією» якість теплопостачання визначається як сукупність термодинамічних, гідравлічних показників та кількісних параметрів теплоносія для задоволення потреб споживача згідно з умовами укладеного договору.

За наявності виробничих можливостей енергопостачальник зобов'язаний на підставі ч. 2 ст. 276 ГК України задовольнити пропозицію абонента щодо кількості та виду енергії. Форма пропозиції абонента встановлюється спеціальними нормативними актами враховуючи вид постачання.

Норми ч. 7 ст. 276 ГК України вказують на те, що оплата енергії, що відпускається, здійснюється, як правило, у формі попередньої оплати [4]. У господарському договорі на постачання енергії сторони можуть передбачити застосування планових платежів з наступним перерахунком або передбачити оплату, що провадитиметься за фактично відпущену енергію. Якщо договір не містить положень щодо умов оплати, тоді слід застосувати умови встановлені у спеціальних актах законодавства (наприклад, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил користування тепловою енергією» від 03 жовтня 2007 р. № 1198, Постанова Національної комісії з питань регулювання електроенергетики «Про затвердження Правил користування електричною енергією» від 31 липня 1996 р. № 28.).

Зокрема, відповідно до п. 23 Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил користування тепловою енергією» розрахунки за спожиту теплову енергію здійснюються на межі продажу, яка є межею балансової належності (відповідальності), відповідно до договору на підставі показів вузла обліку згідно з діючими тарифами (цінами), затвердженими в установленому порядку. У споживачів, які не мають приладів комерційного обліку, обсяг фактично спожитої теплової енергії розраховується відповідно до теплового навантаження, визначеного у договорі, з урахуванням середньомісячної фактичної температури теплоносія в теплових мережах теплопостачальної організації, середньомісячної температури зовнішнього повітря та кількості годин (днів) роботи тепловикористального обладнання в розрахунковому періоді.

У випадку, коли обсяг постачання енергії менший, ніж зазначений в договорі, на постачальника покладається обов'язок зменшити плату шляхом здійснення перерахунку за фактично спожиту енергію відповідно до умов договору.

Якщо має місце споживання енергії споживачем понад обсяг, передбачений на відповідний (розрахунковий) період оплата постачальнику, як правило, здійснюється по підвищеним тарифах, що визначаються договором. За цих обставин, договір може містити умову про нарахування штрафних санкцій за споживання енергії понад встановлений обсяг. Деякі тарифи формуються у передбачений законом спосіб. Так, відповідно до ст. 17 Закону України «Про електроенергетику» формування оптових тарифів на електричну енергію здійснюється на оптовому ринку електричної енергії України згідно з договором. Тарифи на передачу і постачання електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами регулюються Національною комісією регулювання електроенергетики України.

Як правило, постачання енергетичними ресурсами здійснюється на безперервній основі. Однак, договір про постачання енергетичними ресурсами може містити інший порядок постачання. Специфіка предмету договору постачання енергетичними ресурсами призводить до необхідності планового відключення споживача від системи енергопостачання. Планове відключення споживача здійснюється постачальником у зв'язку з ремонтом обладнання, підключення нових споживачів тощо. Строки такого планового відключення обумовлюються договором постачання енергетичних ресурсів. Якщо енергопостачання було припинено з вини споживача, то постачальник зобов'язаний поновити постачання енергетичного ресурсу лише після повного усунення причин, що спричинили таке припинення, та за умов належного виконання обов'язку споживачем по відшкодуванню спричинених постачальнику збитків.

Отже, мета даної роботи досягнута, адже виокремлено основні конструктивні елементи договору постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу. Проте, через значну енергетичну актуальність та складність предмету даного договору ряд положень договірних відносин постачання енергоресурсів потребують подальшого наукового дослідження. Тому, закликаю до обговорення та дискусії окресленої проблематики.

Література

1. Про електроенергетику. Закон України від 16 жовтня 1997 р. № 575/97-ВР р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 1. – Ст. 1.

2. Про затвердження Правил користування тепловою енергією Постанова Кабінету Мініст-

рив від 03 жовтня 2007 р. № 1198 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 77 (22.10.2007). – Ст. 2852.

3. Про затвердження Правил користування електричною енергією Постанова Національної комісії з питань регулювання електроенергетики від 31 липня 1996 р. № 28 // [Електронний ре-

сурс]: – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0417-96> . — Дата доступу: 28.03.2011.

4. *Господарський кодекс України* від 16 січня 2003 р. № 436-IV // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11 (28.03.2003). – Ст. 462.

С.Я. Вавженчук

Основные конструктивные элементы договора поставки энергетическими и иными ресурсами через присоединенную сеть.

В данной статье автор обращает внимание на ряд аспектов правового регулирования и определение сущности договора поставки энергетическими и другими ресурсами через присоединенную сеть. При этом обращается особое внимание на элементы указанного договора.

S.Y. Vavzhenchuk

Key structural of the contract for the supply of energy and other resources through joined network.

The article focuses on a series of aspects of legal regulation and clarification of individual problems of the essence of contract for the supply of energy and other resources through joined network. It pays particular attention to key structural elements of such contract.